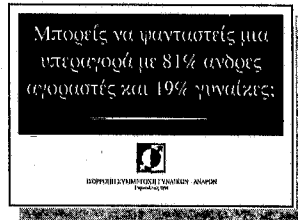

Αναγκαία προώθηση των γυναικών στα Κέντρα Αποφάσεων*

της Βάσως Παπανδρέου,
Βουλευτού, τ. Επιτρόπου
Ευρωπαϊκής Ενώσεως

Αποτελεί κοινοτοπία η διαπίστωση πως η ιστορία έχει επιταχύνει το ρυθμό της. Δεν είναι όμως ίσως άσκοπο να επαναλαμβάνονται μερικές φορές οι κοινοτοπίες, κι ακόμη περισσότερο να επεξηγούνται. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου επιτάχυνε τις ιστορικές εξελίξεις. Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης έκανε, μετά από 40 χρόνια ψυχροπολεμικής αποτελμάτωσης, πολύπλοκότερο το γεωγραφικό και πολιτικό χάρτη. Τους νέους κινδύνους τους γνωρίζουμε: κίνδυνος τοπικών διενέξεων μετά την εξαφάνιση της διπολικής παγκόσμιας τάξης, εξάπλωση των όπλων μαζικής καταστροφής, αύξηση των ιδεολογιών αποκλεισμού που βασίζονται στο φόβο και το μίσος, επιστροφή εθνικιστικών διεκδικήσεων που φέρνουν αντιμέτωπους λαούς που μέχρι τότε έζησαν μαζί, διεύρυνση του χάσματος μεταξύ Βορρά και Νότου. Η κινητήρια δύναμη των γεγονότων ήταν η δίψα της ελευθερίας των πολιτών των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Η κατάκτηση της ελευθερίας αποτελεί αναμφισβήτητο το πρώτο απαραίτητο βήμα προς τη δημοκρατία. Δεν αρκεί όμως. Η ελευθερία θα πρέπει να συνοδεύεται και από την αποκατάσταση δημοκρατικών θεσμών, θεσμών που λειτουργούν ομαλά. Αυτό σημαίνει ενεργό συμμετοχή του πολίτη στη δημόσια ζωή της χώρας του, ενδιαφέρον για τα κοινά και, επομένως, πολιτικοποίησή του.

Σύμφωνα με τ' αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών, στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, αντί για μια αυξανόμενη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, μια ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών και διεύρυνση της συμμετοχικής δημοκρατίας, παρατηρούμε μια αυξανόμενη αδιαφορία των πολιτών, μια μείωση της συμμετοχής τους. Για παράδειγμα, στις εκλογές στην Πολωνία το ποσοστό συμμετοχής ήταν 30%.

Αλλά και στις αρχαιότερες δημοκρατίες, στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Β. Αμερικής, η δημοκρατία αντιμετωπίζει προβλήματα. Οι παραδοσιακοί θεσμοί έκφρασης και λειτουργίας της, κοινοβούλια, καθολική ψηφοφορία, πολιτικά κόμματα, δε γνωρίζουν τις καλύτερες εποχές

τους.

Σήμερα, η αποχή αυξάνεται και η ψηφοφορία όλο και περισσότερο γίνεται λιγότερο καθολική. Σ' αρκετές χώρες ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος των ψηφοφόρων θεωρεί ότι δεν το εκφράζει κανένα από τα παραδοσιακά κόμματα της δεξιάς, του κέντρου, της αριστεράς. Βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα φαινόμενο αποδυνάμωσης της κλασσικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Η δημοκρατία τείνει σήμερα όλο και περισσότερο να ενσαρκωθεί σε προσωπικότητες και όλο και λιγότερο σε εθνοσυνελεύσεις. Τα πολιτικά κόμματα βλέπουν όλο και περισσότερο να μειώνεται η συμμετοχή των μελών τους, η αφοσίωση των οπαδών τους και η απήχησή τους στον κόσμο.

Η αδιαφορία των πολιτών για την πολιτική εξαπλώνεται, ο καθένας αναδιπλώνεται σε μια ατομικιστική θέρση της ζωής, κλείνεται στο κύτταρο της οικογένειας. Μπροστά μας έχου-

με όλο και περισσότερο μια κοινωνία ατόμων και όλο και λιγότερο μια κοινωνία πολιτών.

Η κατάσταση είναι αποκαρδιωτική και ανησυχητική. Κάποτε κυριαρχούσαν πολιτικοί αγώνες με ιδεολογικό υπόβαθρο, σήμερα κυριαρχούν στόχοι και συνθήματα που δε συγκινούν ευρείες ομάδες πολιτών. Οι κοινωνικοί οραματισμοί, τα κοινωνικά προγράμματα που διασφάλιζαν τη συνοχή του κοινωνικού ιστού έχουν παραχωρήσει τη θέση τους σε μακροοικονομικά οικονομοτεχνικά συνθήματα: ανταγωνιστικότητα, παραγωγικότητα, ελλείμματα, πληθωρισμός. Η επιτυχία ταυτίζεται με το κέρδος, οι ηθικές αξίες υποχωρούν, το κοινωνικό κράτος συρρικνώνεται, η κοινωνική αλληλεγγύη περιορίζεται.

Η φθορά σε πρόσωπα, θεσμούς και αρχές έχει προχωρήσει. Παραδοσιακοί δεξιοί, φιλελεύθεροι, σοσιαλιστές, αριστεροί, πράσινοι, όλοι έχουν υπο-

* Από την ομιλία της Βάσως Παπανδρέου στην Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη Αθηνών, 2-3.11.1993, με θέμα: «Γυναίκες στην Εξουσία».

στει τη φθορά. Η έλλειψη αξιοπιστίας οδηγεί σημαντικά τμήματα της κοινωνίας στην εγκατάλειψη όχι μόνο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας — οι «παθητικοί» πολίτες αυξάνονται— αλλά και της ίδιας της πολιτικής.

Είναι κάτι που δε θα πρέπει να μας εκπλήσσει: στην Κοινότητα, μια απ' τις πιο πλούσιες περιοχές του κόσμου, έχουμε περισσότερο από 16 εκατομμύρια ανέργους, περισσότερο από 50 εκατομμύρια φτωχούς. Οι κοινωνίες μας έχουν γίνει πολύ σκληρές και άδικες για όλους αυτούς που δε μπορούν να σκαρφαλώσουν στην κορυφή. Δεν είναι απλώς ένα οικονομικό φαινόμενο. Είναι το αποτέλεσμα μιας αυξανόμενης επίσης κοινωνικής και πνευματικής αδιαφορίας. Ο κοινωνικός διάλογος έχει υποχωρήσει, η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων έχει γίνει δύσκολη στο σπίτι, στη δουλειά, στη γειτονιά.

Το δημοκρατικό έλλειμμα στις σύγχρονες κοινωνίες μας ολοένα και αυξάνεται και εντείνει την αποξένωση των πολιτών από την άσκηση της πολιτικής εξουσίας. Το «ζών πολιτικών» του Αριστοτέλη γίνεται «απολιτικών», αφού ασχολείται ολοένα και λιγότερο με την πολιτική.

Είναι γι' αυτό απαραίτητο να αντιστραφεί αυτή η πορεία, να αρχίσει πάλι η πολιτική, και οι πολιτικοί να θέτουν στόχους και να συνασπίζονται σ' αυτούς όσο γίνεται μεγαλύτερο αριθμό πολιτών.

Είναι γι' αυτό επιτακτικό η σιωπηρή πλειοψηφία να διεκδικήσει και επιβάλει το δικαίωμα της σκέψης, του λόγου και της πράξης. Αυτοί που έχουν περιθωριοποιηθεί ή αυτοπεριοριστεί, και ιδιαίτερα οι παραγωγικές δυνάμεις, οι νεολαίες, οι πνευματικές ηγεσίες των κοινωνιών μας, να αντιδράσουν όχι με την αποχή τους αλλά με τη συμμετοχή τους.

Είναι γι' αυτό καθοριστικό να ενεργοποιηθούν οι γυναίκες σ' όλα τα επίπεδα, και κυρίως στα κέντρα λήψης των αποφάσεων. Γιατί προϋπόθεση της δημοκρατίας είναι η συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων. Η Διάσκεψη αυτή είναι η απαρχή μιας καμπάνιας με συγκεκριμένους στόχους και ενέργειες, για να προωθηθεί η συμμετοχή των γυναικών στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

Δεν είναι τυχαίο ή αποτέλεσμα αυταρχικής απόφασης η επιλογή της Αθήνας ως τόπου διοργάνωσης αυτού του Συνεδρίου. Η επιλογή της πόλης αυτής έχει συμβολική σημασία. Εδώ,

σ' αυτή την πόλη, γεννήθηκε η δημοκρατία πριν 2.500 χρόνια. Η δημοκρατία τότε λειτουργήσε υποδειγματικά, με ένα όμως ουσιαστικό μειονέκτημα: τον πλήρη αποκλεισμό των γυναικών από τη δημόσια ζωή.

Σήμερα, στο κατώφλι του 21ου αιώνα, απαιτείται η εμβάθυνση και διεύρυνση της δημοκρατίας. Είναι γι' αυτό το αίτημα για ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων όχι απλώς ώριμος πολιτικός στόχος, αλλά κοινωνική αναγκαιότητα. Είναι πρώτη φορά που με πρωτοβουλία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τόσες πολλές γυναίκες με εμπειρία σε υπεύθυνες θέσεις συγκεντρώνονται, για να διακηρύξουν την υποστήριξή τους στο αίτημα της ισόρροπης συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή.

Είναι επίσης η πρώτη φορά που εξαγγέλλεται ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την προώθηση της ουσιαστικής δημοκρατίας στην ενωμένη Ευρώπη που οικοδομούμε, με την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων όχι μόνο στο χώρο εργασίας, αλλά και στο χώρο της πολιτικής εξουσίας.

Είμαι σίγουρη ότι η σημερινή Διάσκεψη Κορυφής αποτελεί το πρώτο βήμα της ευρωπαϊκής καμπάνιας ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και άσκησης πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την προώθηση των γυναικών στα κέντρα αποφάσεων. Ο χώρος της συνάντησης αυτής, η Ελλάδα, επιλέχθηκε για έναν ακόμα λόγο. Είναι η ευρωπαϊκή χώρα με τη μικρότερη συμμετοχή γυναικών στα κέντρα αποφάσεων, γεγονός που μας οδήγησε να την επιλέξουμε για την πρώτη Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Κορυφής «Γυναίκες στην Εξουσία». Η Διακήρυξη, που καλούμε τις επίσημες προσκεκλημένες μας να υπογράψουν σήμερα, αποτελείται από μια διαπίστωση, μια απαίτηση, μια έκκληση και μια υπόσχεση.

Η διαπίστωση αφορά τη στασιμότητα και, συχνά, μείωση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα των πολιτικών αποφάσεων, που παρατηρείται, τελευταία, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, γεγονός που αυξάνει το δημοκρατικό έλλειμμα των χωρών.

Η διαπίστωση αφορά τη στασιμότητα και συχνά μείωση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα των πολιτικών αποφάσεων που παρατηρείται τελευταία στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, γεγονός που αυξάνει το δημοκρατικό έλλειμμα των χωρών.

Η απαίτηση αφορά τη διασφάλιση μιας ισόρροπης κατανομής της εξουσίας μεταξύ γυναικών και ανδρών και την άσκηση συγκεκριμένης πολιτικής που να μετουσιώνει στην πράξη τις αρχές της Δημοκρατίας. Η απαίτηση αυτή στηρίζεται σε πέντε βασικά επιχειρήματα:

1. Από άποψη ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα αποφάσεων αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση της αρχής της ισότητας γυναικών και ανδρών.

2. Από άποψη λειτουργίας του πολιτικού συστήματος των χωρών, η ισότιμη αντιπροσώπευση των γυναικών στα κέντρα αποφάσεων αποτελεί παράγοντα διεύρυνσης και εμπλουτισμού της δημοκρατικής βάσης.

3. Από άποψη αξιοποίησης των ανθρωπίνων πόρων, η σημερινή ανισορροπία αποτελεί κατασπατάληση των ικανοτήτων και των γνώσεων του μισού και πλέον πληθυσμού.

4. Από άποψη των ειδικότερων συμφερόντων και αναγκών των γυναικών ως κοινωνικής ομάδας, μόνο η ισόρροπη συμμετοχή τους στα κέντρα αποφάσεων θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη προώθησή τους.

5. Τέλος, από άποψη ύψους και ήθους της πολιτικής, μια μεγαλύτερη παρουσία γυναικών θα συνέβαλλε στη βελτίωση της πολιτικής κουλτούρας και στον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Η έκκληση απευθύνεται σε όλους τους κοινωνικούς φορείς αλλά και στους πολίτες, γυναίκες και άνδρες, και τους καλεί να αναπτύξουν πολιτικές και μέτρα που θα διευκολύνουν την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα αποφάσεων.

Η υπόσχεση προέρχεται από όλες εμάς που συμμετέχουμε σ' αυτή τη συνάντηση και λέει ότι θα παλέψουμε καθεμιά από το δικό της μετερίζι, για να υλοποιηθούν οι στόχοι μας το συντομότερο δυνατόν. Με άμεσους στόχους τις επόμενες εκλογές σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο — το νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο του 1994.

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με το πρόγραμμα που εγκαινιάζουμε με τη Διάσκεψη αυτή, αποδεικνύει την πρόθεσή της αλλά και την ανειλημμένη υποχρέωσή της να εντείνει και επεκτείνει την πολιτική ευαισθητοποίησης της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης.